

SKAITMENINIMO TERMINŲ ŽODYNĖLIS

Skaitmeninimo terminų žodynelis parengtas Lietuvos muziejų informacijos, skaitmeninimo ir LIMIS centro iniciatyva. Jis skirtas muziejų darbuotojams, dirbantiems skaitmeninimo srityje, tačiau bus naudingas ir visiems, besidomintiems kultūros paveldo objektų skaitmeninimo veikla.

Žodynelio tikslas – padėti muziejininkams geriau suprasti ir paaiškinti terminus, vartojamus skaitmeninimo darbe, straipsniuose, rekomendacijose, standartuose kultūros paveldo objektų skaitmeninimo tema.

Skaitmeninimo srityje vartojami terminai įvairuoja, keičiasi ir plečiasi, todėl žodynelis bus nuolat atnaujinamas ir papildomas interneto svetainėje „Muziejinių vertybių skaitmeninimas“ (www.emuziejai.lt).

A

Administratorius

Darbuotojas, prižiūrintis informacinę sistemą, jos infrastruktūrą, tvarkantis duomenų bazės turinį, suteikiantis prieigos teises prie duomenų, užtikrinantis jos veikimą ir elektroninės informacijos saugą.

Šaltinis: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/enciklo.html> (žiūrėta 2015 12 16).

Atminties institucija

Archyvas, biblioteka, muziejus ar kita institucija, dalyvaujanti formuojant, integruojant ir skleidžiant žmonijos kultūrą, užfiksuotą kultūros paveldo objektuose.

Šaltinis: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. gegužės 20 d. nutarimas Nr. 493 „Dėl Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo, skaitmeninio turinio saugojimo ir prieigos strategijos patvirtinimo“, http://www.emuziejai.lt/wp-content/uploads/2013/02/Skaitmeninio_turinio_strategija_2009.pdf (žiūrėta 2015 08 04).

Atviroji prieiga (angl. *open access*)

Iniciatyva, suteikianti laisvą ir nemokamą prieigą prie informacijos.

Šaltinis: „Bibliotekos terminų žodynėlis „žaliems“, *Mykolo Romerio universitetas*, <http://www.mruni.eu/lt/universitetas/biblioteka/zodynelis/> (žiūrėta 2015 12 01).

Atvirojo kodo programa, arba atviroji programa (angl. *open source software*)

Programinė įranga, kuri platinama nemokamai ir yra visiems laisvai prieinama.

Šaltinis: *Lietuvos Respublikos terminų bankas*, <http://terminai.vlkk.lt/> (žiūrėta 2015 08 04).

Aukštesnio lygmens terminas, arba tėvinis terminas (angl. *broader term*, arba *parent*)

Tezauro arba klasifikatoriaus terminas, kuriam hierarchiškai pavaldus vienas ar daugiau terminų.

Šaltinis: „Introduction to Controlled Vocabularies: Terminology for Art, Architecture and Other Cultural Works“, *The Getty Research Institute*, http://www.getty.edu/research/publications/electronic_publications/intro_controlled_vocab/glossary.html (žiūrėta 2016 10 18).

Autorių teisės (angl. *copyright*)

Kūrinio autoriui ar savininkui įstatymais suteikiamos išskirtinės teisės į kūrinį ir jo panaudojimą. Autorių teisės apima kūrinį skelbimo, platinimo ir atlygio autoriui tvarką.

Šaltiniai: „Glossary“, *JISC Digital Media*, <http://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/20160101151323/http://www.jiscdigitalmedia.ac.uk/glossary/> (žiūrėta 2016 10 14); „Audiovizualinių medijų žodynas“, *Lietuvos kino centras*, <http://www.lkc.lt/wp-content/uploads/2013/10/Audiovizualiniu-terminu-zodynas.pdf> (žiūrėta 2015 12 11).

Autorių teisių apsaugos ženklas, arba autoriaus teisių ženklas (angl. *copyright sign*)

Ženklas ©. Jį sudaro trys elementai: apskritime arba lenktiniuose skliaustuose įrašyta raidė C, autoriaus arba kito autorių teisių subjekto vardas (pavadinimas) ir kūrinio pirmojo išleidimo metai. Šiuo ženklu paprastai žymimas turtinių autorių teisių turėtojas.

Šaltinis: „Muziejams ir bibliotekoms apie autorių teises ir gretutines teises“, *Muziejinių vertybių skaitmeninimas*, http://www.emuziejai.lt/wp-content/uploads/2013/02/autoriu_teises_muziejams1.pdf (žiūrėta 2016 10 19).

B

BAVIC (Bendras asmenvardžių, vietovardžių ir istorinės chronologijos tezauras)

Bendras asmenvardžių, vietovardžių ir istorinės chronologijos žodynas, nurodantis prasminius jame suvestų duomenų tarpusavio ryšius. Tezaure išskirtos 5 duomenų grupės: asmenvardžiai, vietovardžiai, kolektyvai, laikotarpiai, temos. BAVIC tezauro paskirtis – integruotas Lietuvos paveldo skaitmeninimui aktualių dabarties ir istorinių chronologijos, geografijos ir biografinių duomenų pateikimas ir valdymas. BAVIC buvo sukurtas 2010 m., vykdant Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos ir partnerių projektą „Virtualios elektroninio paveldo sistemos (VEPS) plėtra“.

BAVIC atidaromas Virtualioje kultūros paveldo informacinėje sistemoje <http://www.epaveldas.lt/tezauro-paieska>.

Šaltinis: „Vieno langelio paieška tezaure“, *Virtuali elektroninio paveldo sistema (VEPS)*, <http://zinynas.epaveldas.lt/index.php/lt/portalo-vartotoju-funkcijos/paieska/vieno-langelio-paieska-tezaure> (žiūrėta 2016 03 23).

C

CMYK (angl. *cyan-magenta-yellow-black* arba liet. *ŽPGJ*)

Spalvų modelis, kuriame visos spalvos gaunamos maišant žydrą, purpurinę, geltoną ir juodą spalvas. Naudojamas spaudoje. Sulietuvinta

forma ŽPGJ (spalvų pavadinimų žydra, purpurinė, geltona, juoda pirmosios raidės) vartojama retai.

Šaltiniai: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/> (žiūrėta 2016 10 17); „Glossary“, *JISC Digital Media*, <http://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/20160101151323/http://www.jiscdigitalmedia.ac.uk/glossary/> (žiūrėta 2016 10 17).

D

Daugialypė terpė (angl. *multimedia*)

Informacijos pateikimas jungiant tekstines, grafines, vaizdines ir garsines medijas.

Šaltinis: Kapleris I., „Skaitmeninių technologijų taikymas Lietuvos muziejuose 1990–2011 metais“, *Lietuvos muziejai po 1990 metų: mokslinių straipsnių rinkinys*, ser.: Acta museologica Lithuanica, sud. R. Laužikas, Vilnius: Vilniaus universitetas, Akademinei leidyba, 2013, p. 253, <http://www.zurnalai.vu.lt/acta-museologica-lithuanica/article/view/5342> (žiūrėta 2016 11 03)

Daugkartinio įrašymo kompaktinis diskas (CD-RW)

Kompaktinis diskas, į kurį įrašytus duomenis galima ištrinti ir į jų vietą įrašyti naujus. To padaryti negalima nei kompaktiniame diske (CD), nei vienkartinio rašymo kompaktiniame diske (CD-ROM).

Šaltiniai: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/enciklo.html> (žiūrėta 2016 10 17); „Glossary“, *JISC Digital Media*, <http://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/20160101151323/http://www.jiscdigitalmedia.ac.uk/glossary/> (žiūrėta 2016 10 17).

Domenas

Unikalus interneto svetainės adresas internete (pvz., www.limis.lt).

Šaltinis: Stankevičiūtė G., Saulevičius D., „MINERVA skaitmeninio kultūros turinio kūrimo programų techninių gairių santrauka. Gairių versija 2.0. 2008 m. rugsėjis“, *Muziejinių vertybių skaitmeninimas*, sud. D. Mukienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2009, p. 37, <http://www.emuziejai.lt/wp-content/>

uploads/2013/02/1_MINERVA_tehniniu_gairiu_santrauka.pdf (žiūrėta 2016 11 10).

Dpi (angl. *dots per inch*)

Taškų skaičius viename colyje. Nuo taškų skaičiaus priklauso skaitmeninio vaizdo kokybė.

Šaltinis: „Glossary“, *JISC Digital Media*, <http://www.webarchive.org.uk/way-back/archive/20160101151323/http://www.jiscdigitalmedia.ac.uk/glossary/> (žiūrėta 2016 10 14).

Duomenys (angl. *data*)

Informacija, kuri saugoma ir perduodama elektroniniu formatu.

Šaltinis: „Glossary of Digital Terms“, *Collection Trust*, <http://www.collectiontrust.org.uk/collections-link/going-digital/glossary-of-digital-terms> (žiūrėta 2015 12 01).

Duomenų bazė (angl. *data base*)

Standartizuotas ir susistemintas skaitmeninių duomenų rinkinys. Duomenys gali būti įvairūs: tekstai, paveikslai, garsai ir kt. Duomenų bazė pasiekama kompiuteriu. Duomenų bazės trumpinys – DB.

Šaltiniai: Laužikas R., „Kultūros paveldo skaitmeninimo ABC...“, Vilnius: Lietuvos etnokosmologijos muziejus, 2009, p. 55; *Lietuvos Respublikos terminų bankas*, <http://terminai.vlkk.lt/> (žiūrėta 2015 08 04).

Dvimatis objektas (2D)

Objektas, kurio duomenys yra išdėstyti plokštumoje, dviejų matmenų (dažniausiai ilgis ir plotis) erdvėje (pvz., rankraščiai, knygos, fotografijos ir kt.).

Šaltinis: Laužikas R., „Paveldo skaitmeninimas: nuo duomenų banko iki *Second life*“, *Liaudies kultūra*, Vilnius, 2012, Nr. 2, p. 17.

E

Elektroninė paslauga

Nuotoliniu būdu, pasinaudojant įvairiais informacinių ir ryšių

technologijų kanalais ir priemonėmis (pvz., kompiuteriu, mobiliuoju telefonu, interaktyvia skaitmenine televizija ar kt.), Lietuvos ir užsienio valstybių fiziniams ir (ar) juridiniams asmenims teikiama viešoji ar administracinė paslauga, kuri apima veiksmų seką nuo paslaugos inicijavimo momento iki siekiamo paslaugos rezultato suteikimo. Elektroninę paslaugą inicijuoti gali tiek paslaugos gavėjas, tiek paslaugą teikianti institucija be atskiro paslaugos gavėjo kreipimosi ir sutikimo. Administracinių ir viešųjų paslaugų portalas www.epaslaugos.lt.

Šaltinis: „Elektroninių paslaugų apibrėžimo, tipizavimo ir vertinimo modelis“, *Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos*, <http://ivpk.lrv.lt/lt/ivpk-leidiniai/elektroniniu-paslaugu-apibrezimo-tipizavimo-ir-vertinimo-modelis> (žiūrėta 2016 10 17).

„Europeana“

Interneto portalas (www.europeana.eu), kuriame pristatomi Europos bibliotekų, archyvų, muziejų ir galerijų suskaitmeninti objektai: knygos, laikraščiai, dienoraščiai, laiški, žemėlapiai, paveiksliai, piešiniai, fotografijos, filmai, muzikos kūriniai ir kt. „Europeana“ oficialiai pristatyta 2009 metais. Vienas iš pagrindinių šio portalo tikslų – pasiekti, kad interneto naudotojams būtų laisvai prieinama kuo daugiau informacijos apie skaitmeninius Europos kultūros paveldo objektus. Šiuo metu „Europeana“ bendradarbiauja su daugiau nei 2 500 Europos įstaigų. Portale rodoma daugiau nei 30 milijonų Europos kultūros ir mokslo įstaigų objektų, kurie pristato Europos istoriją ir kultūrą nuo seniausių laikų iki šių dienų.

Šaltiniai: *Portalas „Europeana“*, <http://www.europeana.eu/> (žiūrėta 2015 08 05); „Europeana“ *Strategy 2015–2020: „We transform the world with culture“*, <http://strategy2020.europeana.eu/> (žiūrėta 2015 08 05).

F

„Facebook“

Socialinis tinklas, kuriame asmenys dalijasi informacija su draugais, pažįstamais ir kt. Šiuo metu tai didžiausias pasaulyje socialinis tinklas internete.

Šaltinis: „Digital Glossary of Terms“, *Birddog*, <http://www.birddog.co.uk/blog/2010/08/31/digital-glossary-of-terms> (žiūrėta 2015 12 01).

Failas (angl. *file*), arba rinkmena

Skaitmeninis dokumentas arba byla (pvz., tekstinis dokumentas, nuotrauka, garso įrašas ir kt.).

Šaltinis: „Bibliotekos terminų žodynelis „žaliems“, *Mykolo Romerio universitetas*, <http://www.mruni.eu/lt/universitetas/biblioteka/zodynelis/> (žiūrėta 2015 12 01).

Failo formatas, arba rinkmenos formatas

Failo laikomų duomenų apipavidalinimo būdas, priklausantis nuo failo tipo (doc, TIFF, JPEG, html, zip, MP3 ir kt.). Failų formatų pavyzdžiai: TIFF, PDF, JPEG ir kt.

Šaltinis: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/> (žiūrėta 2016 10 18).

Forumas

Virtuali bendravimo svetainė, kurioje keičiamasi patirtimi, mintimis. Dažniausiai internetinis forumas turi tam tikrą temą arba kelias temas, kurias interneto naudotojai gali perskaityti ir į jas atsakyti.

Šaltinis: *Wikipedia, The Free Encyclopedia* (www.en.wikipedia.org), https://en.wikipedia.org/wiki/Internet_forum (žiūrėta 2015 12 09).

G

Garso įrašas sklaidai, arba išvestinis skaitmeninis garso įrašas

Koreguotas (suglaudintas) originalus skaitmeninis garso įrašas, skirtas viešinti, pavyzdžiui, LIMIS portale (www.limis.lt). Galimi garso įrašo formatai: MP3, RA, WMA, SWF, FLV. LIMIS-M garso įrašai sklaidai susiejami su eksponatų, bibliotekos objektų, archyvo objektų, fototekos objektų aprašais.

Šaltinis: „Muziejuose kaupiamų ir saugomų skaitmeninių objektų ir jų aprašomųjų metaduomenų bendrieji reikalavimai“, *Muziejinių vertybių*

skaitmeninimas, sud. S. Kvietkauskienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2015, p. 58.

GIF formatas (angl. *graphic interchange format file*)

Taškinės grafikos (vaizdo, sudaryto iš taškų) failo formatas, plačiai naudojamas internete. Šis formatas turi ribotą spalvų skiriamąją gebą (256 spalvas), todėl netinkamas aukštos kokybės skaitmeniniams vaizdams.

Šaltiniai: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/> (žiūrėta 2015 12 01); „Glossary“, *JISC Digital Media*, <http://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/20160101151323/http://www.jiscdigitalmedia.ac.uk/glossary/> (žiūrėta 2016 10 14).

GIMP (angl. *GNU Image Manipulation Program*)

Atvirojo kodo vaizdų apdorojimo programa. Naudojantis ja galima atlikti daugelį funkcijų, kaip ir dirbant programa *Photoshop*.

Šaltinis: *GIMP*, <http://www.gimp.org/> (žiūrėta 2016 03 23).

H

Hierarchiniai ryšiai

Ryšiai, rodantys ryšius tarp tezauro aukštesnio lygmens termino (pvz., transporto priemonė), žyminčio visumą, ir žemesnio lygmens termino (pvz., oro transporto priemonė), žyminčio visumos dalį.

Šaltinis: Sirgedaitė D., „LIMIS klasifikatoriai, tezaurai ir jų rengimo metodika“, *Skaitmeninimas: Lietuvos muziejai 2010*, sud. D. Mukienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2010, p. 19.

Hierarchinis atvaizdavimas

Tezauro terminų grafinis išdėstymas, atvaizduojantis aukštesnio lygmens ir žemesnio lygmens terminų ryšius.

Šaltinis: „Introduction to Controlled Vocabularies: Terminology for Art, Architecture and Other Cultural Works“, *The Getty Research Institute*, http://www.getty.edu/research/publications/electronic_publications/intro_controlled_vocab/glossary.html (žiūrėta 2016 10 18).

I

Internetas

Pasaulinis kompiuterių tinklas, jungiantis daugybę kitų tinklų ir veikiantis TCP/IP protokolo pagrindu.

Šaltinis: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/> (žiūrėta 2016 08 23).

Išorinis diskas

Didelės talpos duomenų laikmena, jungiama prie kompiuterio per universaliąją jungtį.

Šaltinis: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/> (žiūrėta 2016 10 17).

Išvestinis vaizdas

Koreguotas originalus skaitmeninis vaizdas, labiausiai atitinkantis skaitmenintų objektų originalius skaitmeninius vaizdus. Vaizdo formatas – TIFF, išskyrus tuos atvejus, kai įranga, kuria sukuriamas originalus vaizdas, suformuoja tik JPG formatą. LIMIS-M išvestiniai vaizdai susiejami su eksponatų, bibliotekos objektų, archyvo objektų, fototekos objektų aprašais.

Šaltinis: Aukštaitis V., Mukienė D., Kvietkauskienė S., Saulevičius D., „Muziejuose skaitmenintų eksponatų skaitmeninių vaizdų parametrai“, *Muziejinių vertybių skaitmeninimas*, sud. D. Mukienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2009, p. 91.

Y

„YouTube“

Interneto svetainė, į kurią prisiregistravę naudotojai gali įkelti vaizdo įrašus ir jais dalintis su kitais. Peržiūrėti vaizdo įrašus gali neprireikinti registravę naudotojai. „Youtube“ pradėjo veikti 2005 m. ir dabar tai viena populiariausių interneto svetainių.

Šaltinis: „Digital Glossary of Terms“, *Birddog*, <http://www.birddog.co.uk/blog/2010/08/31/digital-glossary-of-terms> (žiūrėta 2015 12 01).

J

JPEG formatas, arba JPG formatas (angl. *format JPEG; format JPG*)

Vaizdų saugojimo formatas, sukurtas tarptautinės ekspertų grupės *Joint Photographical Expert Group* ir pavadintas jos vardu. JPEG formatas kompresuoja vaizdus, tačiau prarasta informacija nepasitebima arba sunkiai pastebima.

Šaltinis: „Glossary“, *JISC Digital Media*, <http://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/20160101151323/http://www.jiscdigitalmedia.ac.uk/glossary/> (žiūrėta 2016 10 14).

K

Klasifikatorius

Terminų, suskirstytų į grupes pagal tam tikrus požymius, sąrašas.

Šaltiniai: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/> (žiūrėta 2016 08 23); *Lietuvos Respublikos terminų bankas*, <http://terminai.vlkk.lt/> (žiūrėta 2016 08 23).

Komercinė programa

Kompiuterinė programa, už kurios naudojimą imamas mokestis. Įsigijus komercinę programą, negalima jos modifikuoti, platinti, nebent šiuos veiksmus, griežtai laikantis nustatytų reikalavimų, leidžia atlikti licencijos sutartis.

Šaltinis: *Lietuvos Respublikos terminų bankas*, <http://terminai.vlkk.lt/> (žiūrėta 2015 08 04).

Kompiuterizuota apskaita

Objektų įtraukimas į apskaitą, naudojant kompiuterinę apskaitos sistemą (pvz., muziejinių vertybių (ekspонатų) įtraukimas į muziejinę

apskaitą ir apskaitos dokumentų formavimas, naudojantis LIMIS).

Šaltinis: Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. gruodžio 16 d. įsakymas Nr. ĮV-716 „Dėl Muziejuose esančių rinkinių apsaugos, apskaitos ir saugojimo instrukcijos patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 1-3).

Kompaktinis diskas (CD)

Duomenų laikmena. Kompaktiniame diske gali būti saugomi garso, vaizdo įrašai ir kitokie duomenys. Maksimali kompaktinio disko talpa – apie 800 MB. Kompaktinių diskų pavyzdžiai: vienkartinio rašymo kompaktinis diskas, daugkartinio rašymo kompaktinis diskas.

Šaltiniai: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/enciklo.html> (žiūrėta 2016 10 17); „Glossary“, *JISC Digital Media*, <http://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/20160101151323/http://www.jiscdigitalmedia.ac.uk/glossary/> (žiūrėta 2016 10 17).

Kompresija

Duomenų (pvz., vaizdo, garso ar vaizdo ir garso įrašo) dydžio sumažinimas. Kompresijos tikslas – pertvarkyti duomenis taip, kad jie užimtų mažiau vietos kompiuterio atmintyje ir jų persiuntimas būtų spartesnis.

Šaltinis: „Glossary“, *JISC Digital Media*, <http://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/20160101151323/http://www.jiscdigitalmedia.ac.uk/glossary/> (žiūrėta 2015 12 01).

Kūrybinių bendrijų licencijos (angl. *Creative Commons licences*, arba *CC licences*)

Standartizuotos licencijos, apibrėžiančios teisinį skaitmeninių objektų naudojimą. Šios licencijos leidžia kopijuoti, pakartotinai panaudoti, platinti, kai kuriais atvejais modifikuoti skaitmeninius kultūros paveldo objektus, kiekvieną kartą neatsiklausus autorių ir (ar) autorių turtinių teisių turėtojų leidimo. Skirtingai nuo autorių teisių (angl. *copyright*), Kūrybinių bendrijų licencijos apriboja tik

tam tikras objekto panaudojimo teisės arba jų visai neriboja.

Šaltiniai: *Creative Commons*, <https://creativecommons.org/> (žiūrėta 2016 10 18); „Glossary“, *JISC Digital Media*, <http://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/20160101151323/http://www.jiscdigitalmedia.ac.uk/glossary/> (žiūrėta 2016 10 18); „Selecting a rights statement“, *européanapro*, <http://pro.europeana.eu/share-your-data/rights-statement-guidelines/selecting-a-rights-statement> (žiūrėta 2016 10 18); „Kūrybinių bendrijų licencijų taikymas kultūros paveldo objektams“, *Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka*, <http://www.lnb.lt/apie-biblioteka/programos-ir-projektai/educaciniai-projektai/kurybiniu-bendriju-licenciju-taikymas-kulturos-paveldo-objektams> (žiūrėta 2016 10 18).

L

Laikmena

Įtaisas duomenims laikyti (pvz., diskas, atmintukas, magnetinė juosta ir kt.)

Šaltinis: „Bibliotekos terminų žodynelis „žaliems“, *Mykolo Romerio universitetas*, <http://www.mruni.eu/lt/universitetas/biblioteka/zodynelis/> (žiūrėta 2015 12 01).

Laukas

Vieta kompiuterio ekrane, kurioje įrašoma informacija arba peržiūrima įrašyta informacija.

Šaltinis: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/> (žiūrėta 2016 10 18).

Lietuvos muziejų informacijos, skaitmeninimo ir LIMIS centras (LM ISC LIMIS, arba LIMIS centras)

Lietuvos dailės muziejaus filialas, kurio paskirtis administruoti, plėtoti, modernizuoti Lietuvos integralią muziejų informacinę sistemą (LIMIS), portalą „Lietuvos muziejai“ (www.muziejai.lt), kitus Lietuvos dailės muziejaus interneto leidinius bei vykdyti nacionalinio skaitmeninimo kompetencijos centro funkcijas.

Šaltinis: „Lietuvos dailės muziejaus filialo Lietuvos muziejų informacijos, skaitmeninimo ir LIMIS centras nuostatai“, *Muziejinių vertybių skaitmeninimas*, http://www.emuziejai.lt/wp-content/uploads/2013/01/LDM_ISC_LIMIS_nuostatai_2015.pdf (žiūrėta 2016 10 17).

LIMIS centro mokymų sistema, arba LM ISC LIMIS mokymų sistema

Interneto svetainė, kurioje skelbiamos interaktyvios mokymo programos ir užduotys. Prie mokymų sistemos prisijungę naudotojai gali susipažinti arba pagilinti žinias muziejuose saugomų objektų skaitmeninimo srityje (pvz., darbo su LIMIS pagrindai, eksponatų fotografavimas, vaizdų apdorojimas *Photoshop* programa ir kt.).

Mokymų sistemos adresas: www.limismokymai.lt

Šaltinis: *LM ISC LIMIS mokymų sistema*, www.limismokymai.lt (žiūrėta 2016 10 17).

LIMIS (Lietuvos integrali muziejų informacinė sistema)

Kompiuterinė sistema, informacinėmis technologijomis, kompiuteriais ir ryšio priemonėmis į bendrą tinklą jungianti duomenis apie Lietuvos muziejuose saugomus objektus. Ji skirta automatizuotai muziejų rinkinių apskaitai vykdyti, saugomų objektų aprašams sudaryti, jiems susieti su skaitmeniniais vaizdais ir kita skaitmenine informacija, saugoti, archyvuoti, viešinti, keistis duomenimis su kitomis informacinėmis sistemomis. Be to, LIMIS visuomenei teikia ir elektronines paslaugas, susijusias su muziejuose saugomais objektais.

Šaltinis: Saulevičius D., „Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos (LIMIS) apibūdinimas“, *Muziejinių vertybių skaitmeninimas: teorija ir praktika*, sud. D. Mukienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2009, p. 25.

LIMIS alternatyvusis posistemis

Sudedamoji LIMIS-C posistemio dalis, dubliuojanti LIMIS-M funkcijas. Posistemis įdiegtas daugiausia savivaldybių, žinybiniuose ir kituose muziejuose. Jis sudaro galimybes kurti muziejaus rinkinių

elektroninį katalogą, susieti rašytinius duomenis apie objektus su skaitmeniniais vaizdais, kita skaitmenine informacija bei keistis duomenimis su LIMIS-C posistemiū ir kitomis informacinėmis sistemomis. Jo veikimui užtikrinti nereikia papildomų diegimo ir palaikymo (tarp jų licencijų ar specializuotos kompiuterinės įrangos) išteklių. LIMIS-M alternatyvusis posistemis veikia per interneto naršyklę.

Šaltinis: Saulevičius D., „Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos (LIMIS) apibūdinimas“, *Muziejinių vertybių skaitmeninimas: teorija ir praktika*, sud. D. Mukienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2009, p. 26.

LIMIS-C posistemis

Centrinis LIMIS posistemis. Tai pagrindinė LIMIS sudedamoji dalis, skirta skaitmeniniam turiniui kaupti, archyvuoti, saugoti, teikti jį LIMIS-K posistemiu ir kitoms informacinėms sistemoms, centralizuotai administruoti klasifikatorius ir tezaurus.

Šaltinis: Saulevičius D., „Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos (LIMIS) apibūdinimas“, *Muziejinių vertybių skaitmeninimas: teorija ir praktika*, sud. D. Mukienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2009, p. 40.

LIMIS-K posistemis

Viešoji prieiga (internetu svetainė www.limis.lt) prie LIMIS saugomų duomenų apie muziejų objektus.

Šaltinis: Saulevičius D., „Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos (LIMIS) apibūdinimas“, *Muziejinių vertybių skaitmeninimas: teorija ir praktika*, sud. D. Mukienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2009, p. 26.

LIMIS-M posistemis

Posistemis, įdiegtas nacionaliniuose ir respublikiniuose muziejuose – šių muziejų serveriuose. Jis sudaro galimybes kurti muziejaus rinkinių elektroninį katalogą, susieti rašytinius duomenis apie objektus su skaitmeniniais vaizdais, kita skaitmenine informacija bei keistis duomenimis su LIMIS-C posistemiū ir kitomis informacinėmis sistemomis.

Šaltinis: Saulevičius D., „Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos (LIMIS) apibūdinimas“, *Muziejinių vertybių skaitmeninimas: teorija ir praktika*, sud. D. Mukienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2009, p. 26, 38.

M

Medija (angl. *media*)

Komunikacijos priemonė informacijai perduoti (plačiaja prasme). Medijoms priskiriama audiovizualinė produkcija, internetas, žiniasklaida ir kt.

Šaltinis: „Audiovizualinių medijų terminų žodynas“, *Lietuvos kino centras*, <http://www.lkc.lt/wp-content/uploads/2013/10/Audiovizualiniu-terminu-zodynas.pdf> (žiūrėta 2015 12 11).

Metaduomenys (angl. *metadata*)

Pažodžiui apibrėžiami kaip „duomenys apie duomenis“ arba „informacija apie duomenis“. Tai struktūruoti aprašomieji duomenys, apibūdinantys objektą. Pavyzdžiui, aprašant dailės kūrinių, metaduomenys apima duomenis apie kūrinio sukūrimą (pvz., autorių, sukūrimo datą, sukūrimo vietą), fizines savybes (pvz., matmenis), istoriją, saugojimo vietą, konservavimą, restauravimą. Metaduomenų paskirtis – palengvinti skaitmeninių objektų paiešką, valdymą, pakartotinį panaudojimą.

Šaltiniai: Harping P., *Introduction to Controlled Vocabularies: Terminology for Art, Architecture and other Cultural Works*, Los Angeles, 2010, p. 225; *NINCH Guide to Good Practice in the Digital Representation and Management of Cultural Heritage Materials*, Humanities Advanced Technology and Information Institute, University of Glasgow, 2002–2003, p. 222.

Miniatiūra (angl. *thumbnail image*)

Mažas, žemos skiriamosios gebos vaizdas, dažnai susietas su aukštos skiriamosios gebos tuo pačiu vaizdu. Tai paveikslas arba elektroninio puslapio varianto sumažinta versija, naudojama daugelio paveikslų (puslapių) peržiūrai ir parinkimui paspartinti.

Šaltiniai: „Glossary“, *JISC Digital Media*, <http://www.webarchive.org.uk/way-back/archive/20160101151323/http://www.jiscdigitalmedia.ac.uk/glossary/> (žiūrėta 2015 m. gruodžio 1 d.); *Lietuvos Respublikos terminų bankas*, <http://terminai.vlkk.lt/> (žiūrėta 2015 12 14).

Mobilioji programėlė (angl. *mobile application*)

Kompiuterinė programa, kuri vienu metu yra turinys, formatas bei peržiūros programa, sukurta naudoti išmaniuosiuose telefonuose ir planšetiniuose kompiuteriuose.

Šaltiniai: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/> (žiūrėta 2016 11 09); *Lietuvos Respublikos terminų bankas*, <http://terminai.vlkk.lt/> (žiūrėta 2016 11 10).

N

Nacionalinis skaitmeninimo kompetencijos centras

Didžiausią skaitmeninimo patirtį sukaupusi institucija, koordinuojanti skaitmeninimo veiklas Lietuvos atminties institucijose. Tai: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka (bibliotekų sritis), Lietuvos dailės muziejus (muziejų sritis), Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba (archyvų sritis), Lietuvos centrinis valstybės archyvas (audiovizualinio paveldo kaupimo, išsaugojimo ir sklaidos sritis).

Šaltiniai: „Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo politika“, *Lietuvos Respublikos kultūros ministerija*, <https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/lietuvos-kulturos-paveldo-skaitmeninimo-politika> (žiūrėta 2016 10 17); „Skaitmeninio kultūros paveldo aktualinimo ir išsaugojimo 2015–2020 metų programa“, *Teisės aktų registras*, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a3a3a-240886611e5b7eba10a9b5a9c5f/uHTlvzmgwm> (žiūrėta 2016 10 17).

Naršyklė (angl. *browser*)

Programa interneto puslapių peržiūrai ir paieškai juose (pvz., *Internet Explorer*, *Mozilla Firefox*, *Google Chrome* ir kt.).

Šaltinis: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/> (žiūrėta 2015 12 01).

Naudotojo sąsaja, arba vartotojo sąsaja (angl. *user interface*)

Visuma aparatinių ir programinių priemonių, sudarančių kompiuterio naudotojui patogias sąlygas valdyti operacinę sistemą ir taikomas programas. Sąsają sudaro klaviatūra, pelė, operacinės sistemos komandos, grafiniai dialogo langai, piktogramos, meniu sąrašai ir kt.

Šaltinis: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/> (žiūrėta 2015 12 01).

Naudotojo vardas, arba vartotojo vardas (angl. *user name* arba *login name*)

Vardas, kurį naudotojas gauna registruodamasis į kompiuterizuotą sistemą arba kitą programą, reikalaujančią registravimosi. Naudotojo vardą pasirenka pats naudotojas arba parenka sistemos šeimininkas. Naudotojo vardas turi būti unikalus. Kartais naudotojo vardu gali būti elektroninio pašto adresas.

Šaltiniai: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/> (žiūrėta 2016 10 19); *Lietuvos Respublikos terminų bankas*, <http://terminai.vlkk.lt/> (žiūrėta 2016 10 19).

Nenustatytų teisių turėtojų kūrinys, arba kūrinys našlaitis

Kūrinys, kurio autorius ar turtinių autoriaus teisių turėtojas nėra žinomi arba jų neįmanoma rasti. Negavus išankstinio kūrinio ar kito saugomo objekto teisių turėtojų sutikimo, toks kūrinys negali būti atgaminamas skaitmeniniu būdu ir padaromas viešai prieinamas. Nenustatytų teisių turėtojų kūrinio statusas gali būti patvirtintas dviem atvejais: kai kūrinio autorius ar teisių turėtojas apskritai nežinomas, t. y. nežinoma jo tapatybė, arba kai autorius ar autorių teisių turėtojas nustatytas, tačiau nežinoma jo buvimo vieta. Kad būtų patvirtinta kuri nors iš šių sąlygų, būtina atlikti kruopščią paiešką. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/28/ES dėl tam tikro leistino nenustatytų teisių kūrinų naudojimo apibrėžia,

kad į nenustatytų teisių turėtojų kūriniių sritį patenka knygos, dienoraščiai, laikraščiai, žurnalai arba kiti rašytine forma išleisti kūriniai, saugomi viešai prieinamų bibliotekų, švietimo įstaigų ar muziejų, taip pat archyvų arba kino ar garso paveldo institucijų kolekcijose; kinematografiniai arba audiovizualiniai kūriniai ir fonogramos, saugomi viešai prieinamų bibliotekų, švietimo įstaigų ar muziejų, taip pat archyvų arba kino ar garso paveldo institucijų kolekcijose; autorių teisių ar gretutinių teisių saugomi kinematografiniai arba audiovizualiniai kūriniai ir fonogramos, kurie buvo pirmą kartą išleisti arba, jei nebuvo išleisti, pirmą kartą transliuoti Europos Sąjungos valstybėje, sukurti viešųjų transliuojančiųjų organizacijų iki 2002 m. gruodžio 31 d. ir saugomi tų organizacijų archyvuose. Direktyva taip pat taikoma kūriniams ir fonogramoms, kurie niekada nebuvo išleisti ar transliuoti, jeigu viešą priegią prie jų suteikė kultūros, švietimo ir mokslo įstaigos ar visuomeninės transliuojančiosios organizacijos, jeigu pagrįstai galima manyti, kad teisių turėtojai nepareikš prieštaravimo dėl šių kūrinių ir fonogramų naudojimo būdų ir sąlygų, numatytų direktyvoje; kūriniams ir kitiems saugomiems objektams, kurie yra nurodytų kūrinių ar fonogramų sudėtinė dalis, yra į juos įtraukti arba yra jų neatskiriama dalis. Neatskiriama kūrinio visumos dalimi gali būti laikomi brėžiniai, eskizai, žemėlapiai, iliustracijos, fotografijos ir kt. Direktyva netaikoma neintegruotiems meno kūriniams.

Šaltinis: *Nenustatytų teisių turėtojų kūrinių duomenų bazės diegimo ir naudojimo metodika*, Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2015, p. 5–6.

O

Originalus skaitmeninis garso įrašas

Skaitmeninis garso įrašas, perkeltas iš garsą įrašančio įrenginio ar laikmenos į kompiuterį, nenaudojant apdorojimo algoritmų. Garso įrašo formatas – WAV arba Apple AIFF.

Šaltinis: „Muziejuose kaupiamų ir saugomų skaitmeninių objektų ir jų aprašomųjų metaduomenų bendrieji reikalavimai“, *Muziejinių vertybių skaitmeninimas*, sud. S. Kvietkauskienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2015, p. 53–57,

http://www.emuziejai.lt/wp-content/uploads/2015/12/LIMIS-leidiny_3_.pdf (žiūrėta 2016 11 09).

Originalus skaitmeninis vaizdo įrašas

Skaitmeninis vaizdo įrašas, perkeltas iš vaizdą įrašančio įrenginio ar laikmenos į kompiuterį, nenaudojant glaudinimo algoritmų. Vaizdo įrašo formatas – RAW AVI.

Šaltinis: „Muziejuose kaupiamų ir saugomų skaitmeninių objektų ir jų aprašomųjų metaduomenų bendrieji reikalavimai“, *Muziejinių vertybių skaitmeninimas*, sud. S. Kvietkauskienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2015, p. 53–57, http://www.emuziejai.lt/wp-content/uploads/2015/12/LIMIS-leidiny_3_.pdf (žiūrėta 2016 11 09).

Originalus vaizdas

Pirminis skaitmeninis vaizdas, sukuriamas skenuojant arba fotografuojant objektą. Vaizdo formatas – RAW arba TIFF, išskyrus tuos atvejus, kai įranga, kuria sukuriamas vaizdas, tokio formato suformuoti neįmanoma. Iš originalių vaizdų rekomenduojama kurti išvestinius skaitmeninius vaizdus.

Šaltinis: „Muziejuose kaupiamų ir saugomų skaitmeninių objektų ir jų aprašomųjų metaduomenų bendrieji reikalavimai“, *Muziejinių vertybių skaitmeninimas*, sud. S. Kvietkauskienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2015, p. 53, http://www.emuziejai.lt/wp-content/uploads/2015/12/LIMIS-leidiny_3_.pdf (žiūrėta 2016 11 09).

P

Pagrindinis terminas, arba deskriptorius

Tezauro terminas, skirtas konkrečiai sąvokai apibūdinti ir žymėti.

Šaltinis: „Introduction to Controlled Vocabularies: Terminology for Art, Architecture and Other Cultural Works“, *The Getty Research Institute*, http://www.getty.edu/research/publications/electronic_publications/intro_controlled_vocab/glossary.html (žiūrėta 2016 10 18).

Paieška

Informacijos ieškojimas duomenų bazėje, internete ir kitur.

Šaltinis: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/> (žiūrėta 2016 08 23).

Pakartotinis skaitmeninės medžiagos naudojimas, arba pakartotinis naudojimas

Fizinių ir juridinių asmenų ar jų atstovų naudojimas skaitmenine medžiaga komerciniais ir nekomerciniais tikslais, pavyzdžiui, kuriant mokomąją ir šviečiamąją medžiagą, turizmo programas, žaidimus, animaciją, dizaino priemones ir pan., su sąlyga, kad tokiais atvejais bus visapusiškai laikomasi Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo nuostatų.

Šaltinis: „Europos Komisijos rekomendacija dėl kultūrinės medžiagos skaitmeninimo, internetinės prieigos ir skaitmeninio išsaugojimo (2011 m. spalio 27 d.)“, *Muziejinių vertybių skaitmeninimas*, http://www.emuziejai.lt/wp-content/uploads/2013/02/Europos_komisijos_rekomendacija_2011_10_27.pdf (žiūrėta 2016 03 23).

„Photoshop“

Vaizdų apdorojimo programa, sukurta programinės įrangos gamintojo *Adobe*. Ši programa laikoma geriausia vaizdų apdorojimo programa.

Šaltinis: *Adobe Systems*, <http://www.adobe.com/lt/> (žiūrėta 2015 12 16).

Portalas

Interneto svetainė ar informacinė sistema, teikianti lankytojui įvairią informaciją ir paslaugas. Portale paprastai skelbiamos naujienos ir įvairi informacinė medžiaga. Iš paslaugų minėtinos prekyba internete, pokalbių kanalai, skaitmeninių vaizdų užsakymas, maršruto sudarymas ir kt.

Portalas dažnai turi paieškos sistemas (paprastą ir išplėstinę) ir daug nuorodų į kitas interneto svetaines. Portalų pavyzdžiai: www.muziejai.lt, www.limis.lt, www.ibiblioteka.lt.

Šaltiniai: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/> (žiūrėta 2016 03 23); *Lietuvos Respublikos terminų bankas*, <http://terminai.vlkk.lt/> (žiūrėta 2016 03 23).

Programinė įranga (angl. *software*)

Programų, naudojamų kompiuteriui valdyti ir jame esantiems duomenims apdoroti, visuma. Šnekamojoje kalboje programine įranga vadinamos programos.

Šaltinis: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/> (žiūrėta 2015 12 01).

Protokolas

Taisyklių ir susitarimų rinkinys, apibrėžiantis ryšio ir duomenų perdavimo formatus bei procedūras tarp dviejų ar daugiau kompiuterių arba kitokių įrenginių. Protokolų pavyzdžiai: FTP, HTTP, IMAP, IP, TCP/IP ir kt.

Šaltinis: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/> (žiūrėta 2016 08 23).

Pikselis

Mažiausias skaitmeninio vaizdo elementas (taškas).

Šaltinis: „Glossary“, *JISC Digital Media*, <http://www.webarchive.org.uk/way-back/archive/20160101151323/http://www.jiscdigitalmedia.ac.uk/glossary/> (žiūrėta 2015 12 01).

R

RAW formatas (angl. *RAW format*)

Programinės įrangos neapdorotas („žalias“) failo formatas, suformuojamas pažangiausių skaitmeninių fotoaparatus. RAW formatas yra geresnės kokybės nei JPEG ar TIFF.

Šaltinis: „Glossary“, *JISC Digital Media*, <http://www.webarchive.org.uk/way-back/archive/20160101151323/http://www.jiscdigitalmedia.ac.uk/glossary/> (žiūrėta 2015 12 01).

Regioninis skaitmeninio kompetencijos centras

Institucija, koordinuojanti skaitmeninio veiklas Lietuvos regione veikiančiose atminties institucijose (muziejuose ir bibliotekose). Tai: Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, Lietuvos jūrų muziejus, Šiaulių „Aušros“ muziejus, apskričių viešosios bibliotekos.

Šaltiniai: „Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninio politika“, *Lietuvos Respublikos kultūros ministerija*, <https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/lietuvos-kulturos-paveldo-skaitmeninio-politika> (žiūrėta 2016 10 17); „Skaitmeninio kultūros paveldo aktualinimo ir išsaugojimo 2015–2020 metų programa“, *Teisės aktų registras*, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a3a3a-240886611e5b7eba10a9b5a9c5f/uHTlvzmgwm> (žiūrėta 2016 10 17).

RGB (angl. *red-green-blue* (RGB), arba RŽM)

Spalvų modelis, kuriame visos spalvos gaunamos iš trijų pagrindinių spalvų – raudonos, žalios ir mėlynos. Sulietuvinta forma RŽM – nuo spalvų pavadinimų *raudona, žalia, mėlyna* pirmųjų raidžių – vartojama retai.

Šaltiniai: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/> (žiūrėta 2015 12 01); *Lietuvos Respublikos terminų bankas*, <http://terminai.vlkk.lt/> (žiūrėta 2015 12 14).

Q

QR kodas (angl. *quick response code*)

Greito atsako arba greito reagavimo kodas, kurio paskirtis perduoti informaciją apie objektą į išmanųjį telefoną ar planšetinį kompiuterį. Kode gali būti tekstinė, vaizdinė informacija, nuoroda į interneto puslapį, e. pašto pranešimai ir kt. Norint nuskaityti QR kodą, išmaniajame įrenginyje turi būti įdiegta programėlė, skirta QR kodams

skenuoti ir skaityti. Įrenginys turi būti prijungtas prie interneto.

Šaltinis: *Lietuvos muziejų informacijos, skaitmeninimo ir LIMS centro mokymų sistema*, <http://www.limismokymai.lt/> (žiūrėta 2015 12 09).

S

Saugos įgaliotinis

Darbuotojas, koordinuojantis ir prižiūrintis duomenų ir informacijos saugos politikos įgyvendinimą informaciniuose sistemoje.

Šaltinis: *Lietuvos Respublikos terminų bankas*, <http://terminai.vlkk.lt/> (žiūrėta 2015 12 16).

Serveris

Specialios paskirties kompiuteris ar programa, skirta kitiems kompiuteriams aptarnauti.

Šaltinis: *Lietuvos Respublikos terminų bankas*, <http://terminai.vlkk.lt/> (žiūrėta 2015 12 16).

Skaitmeninė nuotrauka

Vaizdas, kurį fotografuojant elektroniniai jutikliai įrašo skaitmeniniu pavidalu tiesiai į laikmeną. Gautas vaizdas apdorojamas kompiuterinės grafikos priemonėmis, rodomas ekrane arba gali būti spausdinamas ant popieriaus.

Šaltinis: Saulevičius D., „Planuojamų saugoti skaitmeninių bylų parametrai ir formatai“, *Muziejų skaitmeniniai leidiniai: teorija ir praktika*, sud. D. Mukienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2011, p. 90, http://www.emuziejai.lt/wp-content/uploads/2013/02/TeorijaIrPraktika_89-95.pdf, (žiūrėta, 2016 10 10).

Skaitmeninis fotoaparatas

Fotoaparatas, kuriame nėra fotojuostos, o vaizdas įrašomas kaip skaitmeninis objektas į fotoaparate esančią atminties kortelę. Iš jos skaitmeninis vaizdas gali būti perkeliamas į kompiuterį.

Šaltiniai: „Glossary“, *JISC Digital Media*, <http://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/20160101151323/http://www.jiscdigitalmedia.ac.uk/glossary/>

(žiūrėta 2016 10 14); Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/> (žiūrėta 2016 10 14).

Skaitmeninis objektas (angl. *born digital*)

Objektas, neturintis atitikmenų jokiaje kitoje erdvėje.

Šaltinis: Kapleris I., „Skaitmeninių technologijų taikymas Lietuvos muziejuose 1990–2011 metais“, *Lietuvos muziejai po 1990 metų: mokslinių straipsnių rinkinys*, ser.: Acta museologica Lithuanica, sud. R. Laužikas, Vilnius: Vilniaus universitetas, Akademinei leidyba, 2013, p. 265; <http://www.zurnalai.vu.lt/acta-museologica-lithuanica/article/view/5342> (žiūrėta 2016 11 03).

Skaitmeninis turinys

Skaitmeninių ar skaitmenintų objektų ir informacijos apie juos visuma, pateikiama informacinių technologijų priemonėmis.

Šaltinis: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. gegužės 20 d. nutarimas Nr. 493 „Dėl Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo, skaitmeninio turinio saugojimo ir prieigos strategijos patvirtinimo“, http://www.emuziejai.lt/wp-content/uploads/2013/02/Skaitmeninio_turinio_strategija_2009.pdf (žiūrėta 2015 08 04).

Skaitmeninis vaizdo diskas (DVD)

Laikmena, skirta didelės talpos dokumentams (filmams, vaizdo įrašams ir kt.) įrašyti ir saugoti. Maksimali skaitmeninio vaizdo disko talpa – apie 4,7 GB. Skaitmeninio vaizdo disko išvaizda primena kompaktinį diską.

Šaltiniai: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/enciklo.html> (žiūrėta 2016 10 17); „Glossary“, *JISC Digital Media*, <http://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/20160101151323/http://www.jiscdigitalmedia.ac.uk/glossary/> (žiūrėta 2016 10 17).

Skaitmenintas objektas (angl. *digitized*)

Objektas, sukurtas skaitmeninant pagal tikrovėje esantį daiktą, taip pat metaduomenys apie objektą.

Šaltinis: Kapleris I., „Skaitmeninių technologijų taikymas Lietuvos muziejuose 1990–2011 metais“, *Lietuvos muziejai po 1990 metų: mokslinių straipsnių rinkinys*, ser.: Acta museologica Lithuanica, sud. R. Laužikas, Vilnius: Vilniaus universitetas, Akademinei leidybai, 2013, p. 265, <http://www.zurnalai.vu.lt/acta-museologica-lithuanica/article/view/5342> (žiūrėta 2016 11 03).

Skaitmeninis vandenženklis

Matomas arba nematomas ženklas, pridėtas prie skaitmeninio vaizdo, identifikuojantis jo nuosavybės teises. Matomi vandenženkliai dažnai naudojami siekiant užkirsti kelią neteisėtai naudoti skaitmeninius vaizdus.

Šaltinis: „Glossary“, *JISC Digital Media*, <http://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/20160101151323/http://www.jiscdigitalmedia.ac.uk/glossary/> (žiūrėta 2015 12 01).

Skaitmeninimas

Procesas, kurio metu, naudojant techninę ir programinę įrangą, objektai (pvz., fotografijos, rankraščiai, meno kūriniai, žemėlapiai, vaizdo, garso įrašai ir kt.) paverčiami į skaitmeninį formatą, ir informacijos apie suskaitmenintus objektus pateikimas skaitmenine forma.

Šaltiniai: Stankevičiūtė G., Saulevičius D., „MINERVA skaitmeninio kultūros turinio kūrimo programų techninių gairių santrauka. Gairių versija 2.0. 2008 m. rugsėjis“, *Muziejinių vertybių skaitmeninimas*, sud. D. Mukienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2009, p. 12, http://www.emuziejai.lt/wp-content/uploads/2013/02/1_MINERVA_techiniu_gairiu_santrauka.pdf (žiūrėta 2016 1 10); *Collection Trust*, <http://www.collectionstrust.org.uk> (žiūrėta 2015 12 01).

Skeneris

Skaitytuvas, skaitantis vaizdą nuo paviršiaus (pvz., popieriaus lapo) arba iš fotografinės juostelės ir perkeliantis jį į kompiuterį.

Šaltinis: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/enciklo.html> (žiūrėta 2016 11 18).

Skiriamoji geba (angl. *resolution*)

Vaizdo taškų (pikselių) skaičius, tenkantis vienam coliu (pvz., 300 dpi). Kuo didesnis taškų skaičius (dpi), tuo didesnė skiriamoji geba bei dailesnis ir tikslesnis vaizdas.

Šaltiniai: Stankevičiūtė G., Saulevičius D., „MINERVA skaitmeninio kultūros turinio kūrimo programų techninių gairių santrauka. Gairių versija 2.0. 2008 m. rugsėjis“, *Muziejinių vertybių skaitmeninimas*, sud. D. Mukienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2009, p. 19, http://www.emuziejai.lt/wp-content/uploads/2013/02/1_MINERVA_techiniu_gairiu_santrauka.pdf (žiūrėta 2016 11 10); *Lietuvos Respublikos terminų bankas*, <http://terminai.vlkk.lt/> (žiūrėta 2015 08 04).

Slaptažodis (angl. *password*)

Ženklių seka vartotojui atpažinti ir prieigai suteikti prie kompiuterizuotos sistemos. Slaptažodį dažniausiai sugalvoja pats vartotojas. Jis būna sudarytas iš raidžių, skaitmenų ir kitų ženklų taip, kad būtų sunkiai atspėjamas. Tam, kad pašaliniai negalėtų pamatyti renkamo slaptažodžio, vietoj renkamų ženklų kompiuterio ekrane rodomi vienodi ženklai, dažniausiai žvaigždutės. Slaptažodis apsaugo nuo pašalinių, kad jie negalėtų prieiti prie informacijos ir neteisėtai ja pasinaudoti.

Šaltinis: *Lietuvos Respublikos terminų bankas*, <http://terminai.vlkk.lt/> (žiūrėta 2016 10 19).

Spalvų kalibratorius

Įrenginys monitoriaus spalviniam derinimui.

Šaltinis: Aukštaitis V., „Monitoriaus kalibravimas. 2 dalis“, *e.foto.lt*, http://www.efoto.lt/tvarkymas/monitoriaus_kalibravimas_2_dalis (žiūrėta 2015 12 09).

Spalvų korekcija

Skaitmeninio vaizdo spalvų koregavimas vaizdų redagavimo arba skenerio programine įranga, norint vaizdai suteikti kuo tikslesnį, atsižvelgiant į originalą, spalviškumą.

Šaltinis: „Glossary“, *JISC Digital Media*, <http://www.webarchive.org.uk/>

wayback/archive/20160101151323/http://www.jiscdigitalmedia.ac.uk/glossary/
(žiūrėta 2015 12 01).

Standartas

Dokumentas, nustatantis vienodas taisykles, vienodus reikalavimus, bendruosius principus tam tikrai veiklai ar objektams.

Šaltinis: *Lietuvos Respublikos terminų bankas*, <http://terminai.vlkk.lt/> (žiūrėta 2015 12 01).

Š

Šalutinis terminas, arba ne deskriptorius

Terminas, perteikiantis tą pačią sąvoką kaip ir pagrindinis terminas, bet į tezaurą įtrauktas ne tai konkrečiai sąvokai žymėti. Tai tezauro pagrindinio termino sinonimai, tos pačios arba labai artimos reikšmės terminai.

Šaltiniai: „Introduction to Controlled Vocabularies: Terminology for Art, Architecture and Other Cultural Works“, *The Getty Research Institute*, http://www.getty.edu/research/publications/electronic_publications/intro_controlled_vocab/glossary.html (žiūrėta 2016 10 18); Sirgedaitė D., „LIMIS klasifikatoriai, tezaurai ir jų rengimo metodika“, *Skaitmeninimas: Lietuvos muziejai 2010*, sud. D. Mukienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2010, p. 18, http://www.emuziejai.lt/wp-content/uploads/2013/02/3_metodinis_leidinys_16_23.pdf (žiūrėta, 2016 11 09).

T

TCP/IP protokolas

Pagrindinių interneto protokolų rinkinys, reglamentuojantis duomenų persiuntimą tarp įvairių tipų kompiuterių ir operacinių sistemų.

Šaltinis: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/> (žiūrėta 2016 08 23).

Techninė įranga (angl. *hardware*)

Kompiuterių technikos fizinių priemonių visuma, apimanti

mechanines, elektronines, magnetines, elektrines priemonės. Tai diskas, monitorius, klaviatūra, pelė, spausdintuvas, jungtys, kabeliai ir kt.

Šaltinis: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/> (žiūrėta 2016 10 18).

Tezaurus

Bendrasis ar kurios nors srities kontroliuojamas žodynas, duomenų organizavimo ir paieškos priemonė. Joje žodžiai sugrupuoti į tam tikras grupes ir nurodyti jų tarpusavio ryšiai. Tezaurus padeda vartotojui, indeksuotojui ar paiešką atliekančiam specialistui pasirinkti tinkamiausią terminą (-us) ir jį (juos) nuosekliai vartoti. Tezauro terminų hierarchinių santykių vaizdavimas leidžia vartotojams plėsti paiešką arba prirėikus ją siaurinti. Be to, sinonimai leidžia vartotojams pasirinkus skirtingus terminus vienai sąvokai žymėti pasiekti tą patį turinį.

Šaltiniai: Laužikas R., „Atminties institucijų bendradarbiavimas: bendras istorinių asmenvardžių, vietovardžių ir chronologijos tezaurus“, *Muziejinių vertybių skaitmeninimas*, http://www.emuziejai.lt/wp-content/uploads/2013/02/lauzikas_2010_11_10.pdf (žiūrėta 2015 09 01); Prokopčik M., „Daugiakalbių tezaurų rengimas ir adaptavimas: Lietuvos duomenų archyvo LiDa atvejis“, *Informacijos mokslai*, 2011, t. 57, p. 56.

TIFF formatas (angl. *tagged image file format*)

Skaitmeninis grafinės informacijos laikymo formatas, skirtas dideliems aukštos skiriamosios gebos vaizdams laikyti. Grafiniai duomenys struktūrizuojami, dėl to galima sparti prieiga prie įvairių didelio vaizdo fragmentų.

Šaltinis: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/> (žiūrėta 2016 11 10).

Tinklaraštis (angl. *blog*)

Interneto svetainėje publikuojamų straipsnių (įspūdžių, naujienų, įvykių, pamąstymų ir kt.) rinkinys. Straipsniai paprastai publikuojami atgaline chronologine tvarka.

Gali būti įvairiai apipavidalinami: pavyzdžiui, kaip saitų sąrašas, straipsnių santraukų su saitais į visą straipsnio tekstą sąrašas, straipsnių sąrašas, straipsnių ir jų skaitytojų komentarų sąrašas.

Pavyzdžiai: fototinklaraštis, garso tinklaraštis, teminis tinklaraštis, tinklaraščio autorius, tinklaraščių rengyklė, vaizdo tinklaraštis.

Šaltinis: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/> (žiūrėta 2016 11 10).

Trimatis objektas (3D)

Objektas, kurio duomenys išdėstyti trijų matmenų (dažniausiai ilgis, plotis ir aukštis) erdvėje (pvz., pastatai, keramika, skulptūra, kiti objektai). Trimatis skenuotas vaizdas yra fiksuojamas vadinamuoju taškų debesimi (angl. *point cloud*), kurį sudaro milijonai taškų, kurių kiekvienas turi tris – X, Y, Z – koordinates, o jei trimatis skenuotas vaizdas yra spalvotas, dar ir tris spalvos kodo (RGB) skaičius bei spalvos intensyvumo (I) kodą. Trimačio skenavimo duomenys gali būti pateikiami ir išsaugomi dviem bylomis: „žalios“ informacijos .txt byla, kurioje surašytos visų taškų – X, Y, Z, R, G, B, I – koordinatės, bei trimačio vaizdo peržiūros byla 3D *pdf* formatu.

Šaltinis: Laužikas R., „Paveldo skaitmeninimas: nuo duomenų banko iki *Second life*“, *Liaudies kultūra*, Vilnius, 2012, nr. 2, p. 17, 24.

U

Ugniasienė (angl. *firewall*)

Nuo atakų iš interneto apsauganti užkarda, specialus įrenginys arba programinė įranga, įdiegta į bendros paskirties kompiuterį.

Šaltinis: Stankevičiūtė G., Saulevičius D., „MINERVA skaitmeninio kultūros turinio kūrimo programų techninių gairių santrauka. Gairių versija 2.0. 2008 m. rugsėjis“, *Muziejinių vertybių skaitmeninimas*, sud. D. Mukienė, Vilnius:

Lietuvos dailės muziejus, 2009, p. 37, http://www.emuziejai.lt/wp-content/uploads/2013/02/1_MINERVA_tehniniu_gairiu_santrauka.pdf (žiūrėta 2016 11 10).

V

Vaizdo įrašas sklaidai, arba išvestinis skaitmeninis vaizdo įrašas

Koreguotas (suglaudintas) originalus skaitmeninis vaizdo įrašas, skirtas viešinti, pavyzdžiui, LIMIS portale (www.limis.lt). Galimi vaizdo įrašo formatai: AVI, WMV, QT/MOV, ASF, SWF, FLV. LIMIS-M vaizdo įrašai sklaidai susiejami su eksponatų, bibliotekos objektų, archyvo objektų, fototekos objektų aprašais.

Šaltinis: „Muziejuose kaupiamų ir saugomų skaitmeninių objektų ir jų aprašomųjų metaduomenų bendrieji reikalavimai“, *Muziejinių vertybių skaitmeninimas*, sud. S. Kvietkauskienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2015, p. 57.

Vienkartinio rašymo kompaktinis diskas (CD-R arba CD-ROM)

Kompaktinis diskas, kuriame duomenis galima įrašyti tik vieną kartą. Jeigu diskas užveriamas, tai vėliau jo nebebus galima papildyti naujais duomenimis, nors jame ir būtų likę laisvos vietos.

Šaltiniai: Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T., *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos institutas, <http://ims.mii.lt/EK%C5%BD/enciklo.html> (žiūrėta 2016 10 17); „Glossary“, *JISC Digital Media*, <http://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/20160101151323/http://www.jiscdigitalmedia.ac.uk/glossary/> (žiūrėta 2016 10 17).

Viešinti skirtas vaizdas

Koreguotas išvestinis skaitmeninis vaizdas, skirtas viešinti (pvz., LIMIS portale www.limis.lt). Vaizdo formatas – JPEG. LIMIS viešinti skirtas vaizdas sugeneruojamas automatiškai iš LIMIS-M pateiktų išvestinių skaitmeninių vaizdų.

Šaltinis: Aukštaitis V., Mukienė D., Kvietkauskienė S., Saulevičius D., „Muziejuose skaitmenintų eksponatų skaitmeninių vaizdų parametrai“, *Muziejinių vertybių skaitmeninimas*, sud. D. Mukienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2009, p. 92.

Viešo naudojimo objektas (angl. *public domain*)

Objektas, kurio negina autorių teisių įstatymas dėl neegzistuojančių autorių teisių, pasibaigusio autorių teisių galiojimo termino ar atsakyto autorių teisių. Tokį objektą galima kopijuoti, platinti, modifikuoti asmeniniais ir komerciniais tikslais, neatsiklausus autorių ir (ar) autorių turtinių teisių turėtojų leidimo.

Šaltiniai: *Creative Commons*, <https://creativecommons.org/publicdomain/mark/1.0/deed.lt> (žiūrėta 2016 10 18); „Rights statements – an introduction“, *europaepro*, <http://pro.europa.eu/share-your-data/rights-statement-guidelines/rights-statements-an-introduction> (žiūrėta 2016 10 18).

Virtuali elektroninio paveldo informacinė sistema (VEPIS)

Lietuvos atminties institucijų skaitmenintų kultūros paveldo objektų skaitmeninto turinio paieškai ir sklaidai skirtas įrankis, sudarantis Lietuvos ir pasaulio vartotojams bendros paieškos ir prieigos prie įvairių tipų ir formų skaitmeninių objektų galimybes.

Informacija apie suskaitmenintą kultūros paveldą prieinama portale www.epaveldas.lt.

Šaltiniai: *Virtuali elektroninio paveldo sistema (VEPS)*, <http://www.epaveldas.lt/> (žiūrėta 2015 12 16); „Skaitmeninio kultūros paveldo aktualinimo ir išsaugojimo 2015–2020 metų programa“, *Teisės aktų registras*, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActPrint?documentId=f44bd740c89911e4bac9d73c75fc910a> (žiūrėta 2016 10 17).

Virtuali paroda

Paroda, kuri veikia kibernetinėje erdvėje (internete). Muziejai, archyvai, bibliotekos, universitetai ir kitos kultūros institucijos virtualias parodas rengia dėl įvairių priežasčių. Virtualios parodos privalumai, lyginant su tradicine: virtualioje parodoje galima pristatyti kur kas daugiau informacijos, pritraukti plačią kultūra besidominčiųjų auditoriją, sutaupyti parodos parengimo (gabenimo, draudimo, įrengimo) sąnaudas, išvengti su trapių, itin retų vertybių parengimu ekspozicijai (konservavimu, gabenimu) susijusių problemų. Virtuali paroda gali veikti neribotą laiką, ji yra prieinama ne tik pačiame muziejuje

galintiems apsilankyti asmenims, bet ir bet kurioje pasaulio vietoje esantiems žmonėms – pakanka tik turėti kompiuterį su interneto ryšiu. Skirtingai nuo tradicinės, virtualioje parodoje nėra nustatytų lankymo valandų: ji prieinama 24 valandas per parą.

Šaltinis: *Wikipedia, The Free Encyclopedia* (www.en.wikipedia.org), https://en.wikipedia.org/wiki/Online_exhibition (žiūrėta 2016 02 02).

W

Wi-fi (bevielis (belaidis) ryšys)

Bevielio ryšio technologijos prekinis ženklas, priklausantis *Wi-Fi* aljansui. Ši technologija leidžia perduoti duomenis naudojant plačiajuostį radijo ryšį.

Šaltinis: „Audiovizualinių medijų žodynas“, *Lietuvos kino centras*, <http://www.lkc.lt/wp-content/uploads/2013/10/Audiovizualiniu-terminu-zodynas.pdf> (žiūrėta 2015 12 01).

Ž

Žemesnio lygmens terminas, arba vaikinis terminas (angl. *narrower term*, arba *child*)

Tezauro arba klasifikatoriaus terminas, kuris hierachiškai pavaldus vienam ar daugiau terminų.

Šaltinis: „Introduction to Controlled Vocabularies: Terminology for Art, Architecture and Other Cultural Works“, *The Getty Research Institute*, http://www.getty.edu/research/publications/electronic_publications/intro_controlled_vocab/glossary.html (žiūrėta 2016 10 18).